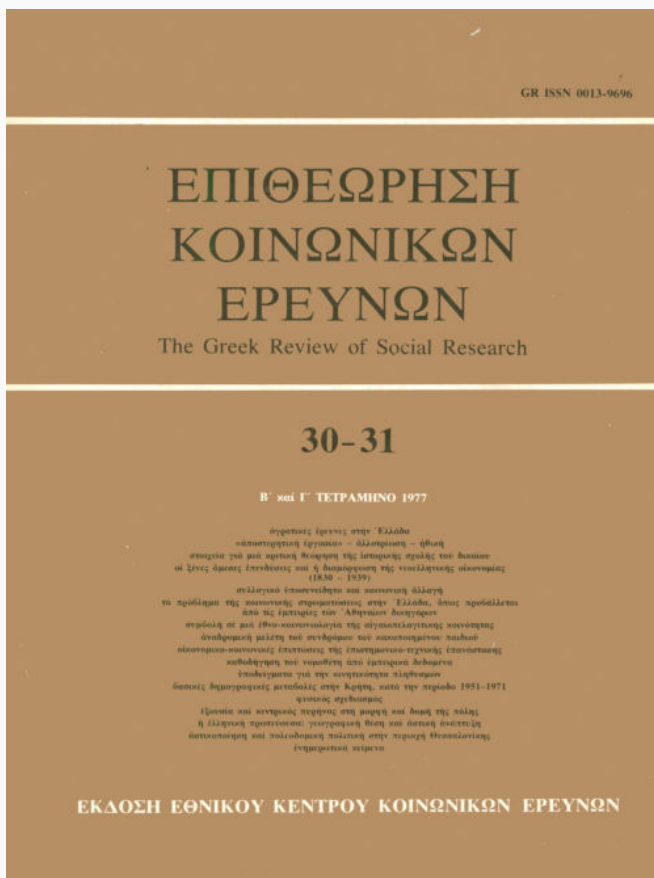

The Greek Review of Social Research

Vol 30 (1977)

30-31 Β'-Γ'

Φυσικός σχεδιασμός: Παραδείγματα εργασίας από την Ευρώπη στο τοπικό επίπεδο

Ελένη Ξαναλάτου-Δεργκάλιν

doi: [10.12681/grsr.197](https://doi.org/10.12681/grsr.197)

Copyright © 1977, Ελένη Ξαναλάτου-Δεργκάλιν

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Ξαναλάτου-Δεργκάλιν Ε. (1977). Φυσικός σχεδιασμός: Παραδείγματα εργασίας από την Ευρώπη στο τοπικό επίπεδο. *The Greek Review of Social Research*, 30, 328–335. <https://doi.org/10.12681/grsr.197>

φυσικός σχεδιασμός

Παραδείγματα εργασίας από την Ευρώπη
στο τοπικό επίπεδο

τῆς
Ἑλένης Ξαναλάτου-Δεργκάλιν

Ἀρχιτέκτονος-Πολεοδόμου

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΟΠΙΑ
ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥ-
ΡΩΠΗ, ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΥ ΝΕΟΥ
ΤΡΟΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

Ἕνας τρόπος γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ βασικοῦ στόχου τῆς γνώσεως τοῦ συγκεκριμένου χώρου, εἶναι ἡ γεφύρωση τοῦ χάσματος πού ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πού σχεδιάζουν τὴν ἀνάπτυξη καὶ τοὺς χρήστες. Τὸ κείμενο πού ἀκολουθεῖ ἀναφέρεται στοὺς κτηριολόγους-πολεοδόμους-χωροτάκτες.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀναπτύξεως, σήμερα πιά, δὲν ἐντοπίζεται μόνο στοῦ «ποῦ» θὰ γίνει ἡ ἀνάπτυξη, στοῦ «πόσο» θὰ ἐπεκταθεῖ ὁ οἰκισμὸς ἢ ἡ πόλη, ἢ στοῦ «πὸςες» οἰκοδομὲς θὰ κτισθοῦν σὲ ποιά οἰκόπεδα. Τὸ βασικὸ πρόβλημα εἶναι τὸ «πῶς» θὰ γίνουν ὅλα αὐτά, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς ἀνάγκες ἀναπτύξεως σωστά, χωρὶς κοινωνικὴ ἀναστάτωση καὶ χωρὶς ἄστοχα τοποθετημένα χρήματα.

Αὐτὸ τὸ «πῶς» σήμερα ἐξετάζεται σοβαρά στὶς διάφορες χώρες τῆς Εὐρώπης, ὥστε νὰ μπορέσουν οἱ ἄνθρωποι, οἱ κοινοὶ πολῖτες, νὰ ζήσουν σ' ἕνα κατὰ τὸ δυνατόν ἁρμονικὸ περιβάλλον πού νὰ τὸ αἰσθάνονται οἰκεῖο. Σ' ἕνα τέτοιο ἁρμονικὸ καὶ οἰκεῖο περιβάλλον θὰ πρέπει νὰ ἐνταχθεῖ ἡ ἀνάπτυξη.

Τὰ ἐρωτήματα πού σήμερα μελετῶνται στὸν τομέα αὐτὸν εἶναι:

1. Εἶναι δυνατόν νὰ συγκεκριμενοποιηθεῖ καὶ νὰ μπεῖ σ' ἕνα εἶδος συστήματος, τὸ πῶς ἐπηρεάζεται ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ περιβάλλον στοῦ ὁποῖο ζοῦν;
2. Πῶς βλέπουν καὶ πῶς αἰσθάνονται οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι τὸ καθημερινὸ τους περιβάλλον;
3. Ποιὸς εἶναι ὁ ρόλος τοῦ ἀρχιτέκτονα σ' ὅλες τὶς ἐιδικότητές του, ὅταν θὰ πρέπει νὰ ἀπαντήσει σ' αὐτές τὶς ἐρωτήσεις;

Τὶς ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ προσπαθοῦν νὰ δώσουν οἱ ἐρευνητές καὶ οἱ διοικητικὲς υπηρεσίες στὶς διάφορες χώρες κατὰ διαφορετικοὺς τρόπους.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1975 ὁ Maurice Strong ἀνάπτυξε τὶς ἰδέες του στὰ Ἠνωμένα Ἐθνη μὲ τὸν ἀκόλουθο τίτλο: *What Now: Another Development*: Κατευθύνσεις καὶ προσέγγιση σὲ μιὰ ἀλλοιώτικη ἀνάπτυξη, πού θὰ ἱκανοποιεῖ τὶς ἀνθρώπινες ἀνάγκες καὶ πού θὰ βασίζεται στὴν ἁρμονικὴ σύνδεση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ περιβάλλον του. Καὶ ὁ Strong ἐπεξηγεῖ:

«Ἀξίες πού ἀναφέρονται σὲ κοινωνικὲς πράξεις πρέπει νὰ γίνονται ἀπλοποιημένα. Τὸ νὰ ἱκανοποιήσει κανεὶς τὶς ἀνάγκες τῶν ἀτόμων καὶ τῶν

κοινωνιών, σημαίνει κατ' άρχην νά τούς αναγνωρίσει τό δικαίωμα γιά μιά ζωή κοσμιότητας καί αξιοπρέπειας.

Τά δικαιώματα τής εκπαίδευσεως καί γενικότερα τής μορφώσεως, τής ελευθερίας τής εκφράσεως, τής ενημερώσεως καί τής διαχειρίσεως τής παραγωγής, είναι όλα δικαιώματα πού εκφράζουν τήν ίδια ανάγκη, τήν ανάγκη τής κοινωνικής άρμονίας. Γι' αυτό είναι άντιφατικό νά φαντάζεται κανείς ότι ή συζήτηση γιά τήν ανάπτυξη μπορεί νά περιοριστεί σ' αυτό πού λέγεται 'ικανοποίηση τών βασικών οικονομικών αναγκών καί μόνο'.

Συνεχίζοντας ό Strong συγκεκριμενοποιεί τό θέμα του γιά τά στοιχεία στό πλαίσιο τής απαραίτητης νέας δουλειάς πού πρέπει νά γίνει: «Η ανάπτυξη είναι ένα σύνολο. Είναι οικολογική καί κοινωνική καί οικονομική. Οι πολιτικές καί οι υπηρεσιακές διαστάσεις μπορούν νά γίνουν καταληπτές μόνο μέσα στά πλαίσια μιάς συστηματικής διασυνδέσεως. Οι ενέργειες πού απορρέουν από τίς πολιτικές καί υπηρεσιακές διαστάσεις θά πρέπει νά αποτελούν ένα άρμονικό σύνολο. Επίσης οι ανάγκες δέν μπορούν νά άνεξαρτητοποιηθούν μεταξύ τους. Η ικανοποίηση μιάς ανάγκης είναι ταυτοχρόνως καί ή κατάσταση καί τό αποτέλεσμα ικανοποίησε από τίς άλλες ανάγκες. Η άνάλυση μπορεί νά γίνεται γιά τήν κάθε μιά, αλλά δέν πρέπει τό τελικό αποτέλεσμα νά άπομονώνεται από τίς άλλες. Επομένως τά μέρη (στοιχεία) τής νέας δουλειάς είναι άλληλοσυμπληρούμενα».

Καί κατάλληλες επεξηγηματικά: «Τά βασικά σκέλη μιάς νέας ή άλλοιωτικής ανάπτυξεως θά πρέπει νά είναι:

- α. Φροντίδα γιά τήν ικανοποίηση τών αναγκών, μέ πρώτη τήν εκρίζωση τής φτώχειας.
- β. «Ένδογενής καί συσχετιζόμενη» σημαίνει άνάπτυξη βασισμένη στή δυναμικότητα τών κοινωνιών πού τήν υποβαστάζουν.
- γ. «Άρμονία μέ τό περιβάλλον» σημαίνει άρμονία άνάμεσα στό φυσικό, τό τεχνητό καί τό ανθρώπινο περιβάλλον.

Τελικά φαίνεται ότι μιά άλλη ανάπτυξη προϋποθέτει άναδιάρθρωση τών δομών πού υπάρχουν. Άμεση δράση είναι απαραίτητη καί δυνατή. Ό καιρός έφθασε νά περάσουμε από τά λόγια στίς πράξεις».

Η διάλεξη αυτή έκανε πολλή αίσθηση, σχολιάστηκε πολύ θετικά, έβαλε τά θεμέλια άλλαγής σέ όρισμένες χώρες καί ενεθάρρυνε τή συνέχιση τής δουλειάς σέ χώρες πού ήδη είχαν άρχεισει νά εργάζονται στό πλαίσιο τού πνεύματος αυτού. Γενικά μπορούμε νά ποίμε ότι ή πλειοψηφία τών εισηγήσεων στό συνέδριο τών Ήνωμένων Έθνών τό 1975 περιτράφηκε γύρω από αυτή τήν τοποθέτηση, μέ αποτέλεσμα νά διατυπωθούν οι άνάλογες αποφάσεις (resolution), όπως οι ακόλουθες:

UNEP/GC/51 add.1 3/4/75 Resolution 3343 (XXIX) p. 2¹ καί

UNEP/GC/51/add.2 27/3/75 Resolution 3337 (XXIX) p. 3²

Άς δοΰμε όμως συγκεκριμένα τί γίνεται στους τομείς αυτούς στήν Άγγλία, τή Γαλλία καί τήν Ήταλία σχετικά πάντα μέ τή γνώση του συγκεκριμένου χώρου, σάν βάση γιά τήν άνάπτυξη.

Άγγλία

Δύο σοβαρές προσπάθειες σέ δύο διαφορετικούς τομείς δραστηριότητας:

A. Στόν τομέα τής Έκπαίδευσεως

Τό Town and Country Planning Association³ (TCPA) χρηματοδοτείται από τό άγγλικό κράτος γιά νά εισάγει στήν εκπαίδευση τή γνώση γιά τά προβλήματα του περιβάλλοντος. Γιά τό σκοπό αυτό εκδίδει από τό 1971 τό δελτίο BEE (*Bulletin of Environmental Education*) σέ ένδεκα τεύχη τό χρόνο, πού άπευθύνεται κυρίως στους εκπαιδευτικούς. Άσχολείται μεταξύ άλλων μέ τούς οικισμούς σάν χώρους, καί ειδικότερα μέ τή διαμόρ-

1. UNEP/GC/51 Add 1. 3/4/75. Resolution 3343 (XXIX). p. 2. «Program of Action on the Establishment of a New International Economic Order and the International Development Strategy, for the second United Nations Development Decade, with emphasis on an integrated approach in the fields of commodities, agriculture and industrial development.» (Άπόφαση 3343 (XXIX), σελ. 2. «Πρόγραμμα δράσεως γιά τήν επικύρωση μιάς νέας διεθνούς οικονομικής τάξεως καί ή στρατηγική διεθνούς ανάπτυξεως, γιά ή δεύτερη δεκαετία ανάπτυξεως τών Ήνωμένων Έθνών, μέ έμφαση σέ μιά ολοκληρωμένη προσέγγιση στό πεδίο ανάπτυξεως, του έμπορίου, τής γεωργίας καί τής βιομηχανίας.»)

2. UNEP/GC/51/Add 2. 27/3/75. Implementation of general assembly resolution 3337 (XXIX), p. 2. «Demographic, social and behavioural aspects.

A more profound understanding of demographic social and behavioural patterns of the peoples involved in relation to their environment is needed if practical measures are to be elaborated to improve their quality of life, and if an abrupt disruption in ways of living, with the accompanying social stress and dislocation, is to be reduced or avoided. In addition to social and psychosocial factors, the study should include epidemiological and health aspects.» «Σύγκληση τής γενικής συνελεύσεως γιά τή συμπλήρωση τής αποφάσεως 3337 (XXIX), σελ. 3. Μιά μελέτη γιά θαύτερη γνώση του δημογραφικού καί του κοινωνικού υποδείγματος συμπεριφοράς σέ σχέση μέ τό περιβάλλον στό περίπλοκο τών ανθρώπινων κοινωνιών, χρειάζεται τήν επεξεργασία πρακτικών μέτρων πού νά άποδεικνύουν τήν ποιότητα τής ζωής, εάν μιά άπότομη διάσπαση στους τρόπους ζωής πρόκειται ή νά μειωθεί ή νά άποφευχθεί μέ τά συνοδευόμενα κοινωνικά άγχη καί τίς εξαρτήσεις. Έκτός τών κοινωνικών καί ψυχοκοινωνικών παραγόντων, ή μελέτη θά πρέπει νά περιλαμβάνει καί άπόψεις γιά τή βελτίωση τής αντιμετώπισεως τών επιδημιών καί γενικότερα τήν ύγεια.»)

3. Town and Country Planning Association (TCPA) 17, Carlton House Terrace, London S W 1 Y 54S Γνωρίζοντες τό θέμα: David Hall καί Colin Ward.

φωση καί σχέση τῶν κτιρίων μεταξύ τους· καί σάν ἀποτέλεσμα ἐξετάζεται ὁ δημιουργούμενος χῶρος.

Αὐτές οἱ πλευρές ἐξετάζονται σάν ἓνα μέρος τοῦ οἰκολογικοῦ συστήματος, μέ τή συγκέντρωση κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν καί φυσικῶν ἀπόψεων γιά τόν οἰκοδομημένο χῶρο.

Τό 1976 ἄρχισε μέ χρήματα τοῦ εκπαιδευτικοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους ἓνα διετές εκπαιδευτικό πρόγραμμα μέ τίτλο *Ἡ τέχνη καί τό κτιζόμενο περιβάλλον*, σάν συμπλήρωση τῆς προσπάθειας πού ἄρχισε τό 1971. Τό πρόγραμμα αὐτό ἀπευθύνεται στούς νέους τοῦ σχολείου ἀπό 16 ἕως 19 ἐτῶν. Δώδεκα σχολεῖα διαλέχθηκαν γιά τή δοκιμή τῆς ἐκπαίδευσως αὐτῆς μέχρι νά γίνει ἡ τελική μεθόδευση τῆς καί ἡ εἰσαγωγή τῆς σέ ὅλα τά σχολεῖα τῆς χώρας.

Τά βασικά ἐρωτήματα τοῦ προγράμματος εἶναι:

- α. Ποιά εἶναι τὰ συναισθηματικά βιώματα πού προκύπτουν ἀπό τό κτιζόμενο περιβάλλον, καί ποιά ἡ σημασία τους γιά τόν καθένα;
- β. Πῶς αἰσθανόμαστε μέσα στίς πόλεις καί τί αἰσθήματα τρέφουμε γι' αὐτές;
- γ. Τί εἶναι αὐτό πού μᾶς κάνει νά αἰσθανόμαστε οικεῖα σέ ἓνα τόπο;
- δ. Τί εἶναι αὐτό πού μᾶς κάνει νά μήν αἰσθανόμαστε ἄνετα σ' ἓνα μέρος;

Τά ἐρωτήματα καί οἱ ἀπαντήσεις αὐτές θά μελετηθοῦν προσεκτικά μέ σκοπούς σάν τοῦς ἀκόλουθους:

- α. Γιά τοῦς μαθητές
Νά καλλιεργήσουν τίς γνώσεις τους γιά τό περιβάλλον τους.
Νά ἀναπτύξουν τήν ἰκανότητα ἀξιολογήσεως τῶν αἰσθημάτων τους γιά τό περιβάλλον τους.
Νά ἀναπτύξουν τήν κριτική τους ἰκανότητα γιά τίς ἰδιότητες τοῦ περιβάλλοντος.
Νά ἀναπτύξουν καί νά συγκεκριμενοποιήσουν τά θετικά βιώματα ἀπό μέρη καί στοιχεῖα τοῦ ἄμεσο οἰκιστικοῦ τους περιβάλλοντος.
- β. Γιά τοῦς δασκάλους
Νά βρεθοῦν οἱ σωστοί τρόποι διδασκαλίας γιά τήν ἐνημέρωση καί γνώση τῶν μαθητῶν γύρω ἀπό αὐτές τίς ἔννοιες καί τά προβλήματα.
- γ. Γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἐρευνας καί τίς ἐφαρμογές
Ἀπό τά ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ εκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ προγράμματος νά εἶναι δυνατὸν νά βελτιωθοῦν: ἡ τεχνική, τὰ ὕλικά καί ἡ διαμόρφωση τῶν χώρων, πού θά πρέπει νά ἐφαρμόζονται, ἔτσι ὥστε νά ἰκανοποιεῖται ἡ αἰσθητική, συναισθηματική καί ψυχική ἄνεση τῶν ἀνθρώπων στό ἄμεσο περιβάλλον τους.

Τρόπος διδασκαλίας

Ἡ διδασκαλία γίνεται μέ ἀναγνωριστικούς 330

περιπάτους στήν πόλη, ὅπου οἱ μαθητές προσπαθοῦν νά ἐκφράζουν τά αἰσθήματά τους μέ κείμενα καί σκίτσα, χωρίς νά ἀναφέρονται στήν ἱστορία καί χωρίς νά χρησιμοποιοῦν τεχνικούς ἢ ἀρχιτεκτονικούς ὄρους. Μ' αὐτό τόν ἀπλοποιημένο τρόπο πιστεύεται ὅτι θά φθάσουν στή ζωντανή καί αὐθόρμητη συνειδητοποίηση τοῦ περιβάλλοντός τους, γιά τήν περιγραφή καί τήν ἀξιολόγησή του.

Ἡ ἐργασία αὐτή, σέ ὅλα τά ἐπίπεδά της, θά εἶναι συνεχῆς καί σάν μελέτη καί σάν ἀξιολόγηση. Καί, ἀπό τήν παρακολούθηση τῶν ἀποτελεσμάτων κάθε φορά, θά συμπληρώνεται καί θά διορθώνεται, ὥσπου νά φθάσει στό ἐπιθυμητό ἀποτέλεσμα.

Παρατηρήσεις

Ὁ ὑπεύθυνος τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, ὁ Colin Nard, πιστεῖει ὅτι, ἐάν ἡ ἰκανότητα τῆς κρίσεως καί τῆς ἀξιολογήσεως τοῦ περιβάλλοντος ἐδραιωθεῖ στά παιδιά ἀπό τά σχολικά τους χρόνια, τότε θά εἶναι πολὺ πῶς εὐκόλο καί φυσικό γιά τόν κάθε ἄνθρωπο νά συμμετέχει στόν φυσικό σχεδιασμό καί στήν ἐξέλιξη τοῦ περιβάλλοντος στό ὅποιο ἀνήκει, ἐπιπλέοντας συνειδητὰ τίς ἀποφάσεις. Αὐτό ἐξ ἄλλου εἶναι ἡ βασική ἐπίδιωξη τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, πού βασίζεται στή διαπίστωση ὅτι ὑπάρχει χάσμα ἀνάμεσα στή μεταβολή τοῦ περιβάλλοντος καί τοῦς χρήστες. Τό χάσμα αὐτό ἔχει μεγαλώσει πολὺ λόγω τῆς ραγδαίας οἰκονομικῆς προόδου τῆς βιομηχανικῆς περιόδου, μέ ἀποτέλεσμα τῆ δημιουργία σοβαρῶν κοινωνικῶν προβλημάτων.

Β. Στόν τομέα τῆς καθαῆς ἐρευνας

Τό Centre for Environmental Studies (CES)⁴ εἶναι ἓνας ἀνεξάρτητος ὀργανισμός μέ ἀντικείμενο τήν προώθηση καί τή διάδοση τῆς ἐρευνας γιά τά προβλήματα καί τίς διαδικασίες, σέ ὅλα τά ἐπίπεδα τοῦ φυσικοῦ σχεδιασμοῦ (πολεοδομικά-ρυθμιστικά-χωροταξικά). Οἱ ἐργασίες τοῦ CES ἄρχισαν τό 1967 χρηματοδοτούμενες κυρίως ἀπό τό ἀγγλικό κράτος καί σέ μικρὸ ποσοστὸ ἀπό τή Ford Foundation.

Ἀντικείμενο τοῦ CES εἶναι ἡ ἐρευνα καί ἡ ἐφαρμογή της, ἡ ἐκδόση ἐνημερωτικῶν δελτίων (ἔχει ἐκδώσει ἕως τώρα περίπου 450) καί ἡ ὀργάνωση σεμιναρίων καί συνεδρίων. Ἀναλαμβάνει ἐπίσης μελέτες καί ἐρευνες ἀπό τίς τοπικές ὑπηρεσίες φυσικοῦ σχεδιασμοῦ καί προγραμματισμοῦ. Ἡ μεγάλη δραστηριότητα πού ἀναπτύσσει τό CES ὀφείλεται στό ὅτι ὅλο καί περισσότερο ἡ

4. Centre for Environmental Studies (CES)
62, Chandros place, London WC 214 4HH
Γνωρίζοντες τό θέμα: Gillian Lomas καί Cynthia Cockburn.

έρευνα του προβληματισμού θεωρείται απαραίτητη. Τέτοιο παράδειγμα είναι η ανάθεση και χρηματοδότηση έρευνας στο CES, το 1973, από το Υπουργείο Περιβάλλοντος της Άγγλιας (DOE).

Η έρευνα αυτή, με τίτλο «Monitoring and Evaluation of Housing Action Areas (HAA)», θά διαρκέσει δυόμισυ χρόνια και το πρόγραμμά της είναι: Οικιστικές περιοχές όπου οι συνθήκες ζωής δέν θεωρούνται ικανοποιητικές από την άποψη της συνθέσεως του πληθυσμού και από την άποψη της ποιότητας γενικά του οικιστικού περιβάλλοντος. Τό αντικείμενο της έρευνας είναι ή περιγραφή τών αντιδράσεων τών κατοίκων γιά τίς αλλαγές τού φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος. Σέ συνδυασμό έρευνώνται οι ευκαιρίες έδρασης, οι άποδοχές και οι πόροι παντός είδους, πού άντιστοιχούν στην περιοχή πού μελετάται. Όλα αυτά θά συσχετισθούν μέ τούς αντίστοιχους πολιτικούς στόχους και την πολιτική (policy). Έπίσης θά μελετηθεί τó τί συνέπειες θά ύποσσει ό οικισμός, σάν κάτοικοι και σάν οικιστικό περιβάλλον, όταν αυτές οι συνθήκες αλλάζουν.

Η έρευνα αυτή μεθοδεύτηκε σέ τρία μέρη.

α) Μελέτη μιās περιπτώσεως (Case Study) HAA στή βόρεια Άγγλία.

Στήν άνάλυση τής ύφισταμένης καταστάσεως θά περιγραφούν ή κατάσταση τών κατοίκων, τό περιβάλλον τους και όι συσχετίσεις τους. Θά μελετηθούν όι άποφάσεις γιά τήν εφαρμογή μέτρων, τά μέτρα και τά άναπτυξιακά προγράμματα τών τοπικών ύπηρεσιών, πού πρόκειται νά ύλοποιηθούν βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Αυτά θά μελετηθούν περιπτωσιακά αυτά καθ' έαυτά και πρό παντός συγκριτικά, δηλαδή θά καθοριστει ή σχέση και ή εξάρτηση πού ύπάρχει μεταξύ τους.

β) Η έρεση μεθόδων και μηχανισμών πού θά περιγράφουν τίς σταδιακές αλλαγές τών κοινωνικών και τών φυσικών συνθηκών.

Εϊδικότερα: Η άνάλυση κάθε έξελικτικής αλλαγής προβλέπεται νά είναι κριτική και συγκριτική μεταξύ τών περιοχών πού έρευνώνται. Άκόμη και ή σύνθεση τού πληθυσμού σέ κάθε περιοχή θά συγκριθει μέ τή σύνθεση τών άλλων περιοχών πού μελετώνται.

Μιά άλλη ενδιαφέρουσα σκοπία τής συγκριτικής αυτής ανάλυσεως είναι ή διερεύνηση τών άποτελεσμάτων από την εφαρμογή κάθε πολιτικής (policy) βασισμένης στίς συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές αντίστοιχα: θά συγκριθούν όι επιδράσεις τής εφαρμογής κάθε πολιτικής, τόσο στίς διάφορες κοινωνικές όμάδες, όσο και στό σύνολο τών ανθρώπων κάθε περιοχής.

γ) Η έρεση ενός πλαισίου δουλειās (μέθοδος και μηχανισμοί) πού νά δείχνει μέ σαφήνεια

και ακρίβεια τίς αξιολογήσεις από αυτές τίς έρευνες στίς περιοχές HAA. Τό πλαίσιο αυτό θά πρέπει νά είναι σχετικό μέ τά άλλα κρατικά προγράμματα έρευνας, και συγκριτικής φύσεως, ώστε νά τά συμπληρώνει.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς

Οι συγκριτικές αυτές έρευνες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ένδιαφέρον, γιατί περιέχουν και ανάλυον άλληλοεξαρτήσεις σέ διοικητική, περιφερειακή και διαπεριφερειακή κλίμακα. Όλα αυτά τά προγράμματα μελετούν και έπισημαίνον πολύπλευρα θεωρημένες αλλαγές. Η έρευνα περιοχών HAA πού έγινε ως τώρα έδειξε ότι ύπάρχει στενή σχέση άνάμεσα στο άγχος τών κατοίκων τής περιοχής, τόν τόπο τής κατοικίας τους, τόν τρόπο πού κατοικούν και τίς άλλες μορφές κοινωνικού άγχους.

Ένα άλλο βασικό συμπέρασμα πού άνάμενεται νά διατυπωθει καθαρά από αυτοι τού είδους τίς συγκριτικές μελέτες είναι ή διατύπωση άπόψεων γιά τή σχέση πού ύπάρχει μεταξύ τού τόπου πού ύπάρχουν οι πόροι, τής προσφοράς έργασίας και τού εκ τών άνω καθοριζόμενου συστήματος και τών όρων έργασίας. Έπίσης συγκεκριμενοποιείται τό πολυ σοβαρό πρόβλημα πού ύπάρχει άνάμεσα στή μη ικανοποίηση τών κατοίκων από τόν τόπο τής κατοικίας τους, τήν αλλαγή τής δημογραφικής συνθέσεως τής μικροκοινωνίας και τούς όρους έργασίας. Όλα αυτά συνδυαζόμενα έχουν δημιουργήσει σοβαρές συνέπειες.

Γαλλία

Σοβαρές προσπάθειες έργασίας γίνονται στο μορφωτικό, στο κεντρικό και στο περιφερειακό επίπεδο:

1. Τό Centre de Recherche d' Urbanisme⁵ (CRU) ιδρύθηκε τό 1962. Βασικό του αντικείμενο είναι ή έρευνα τής ποιότητας τής ζωής στίς πόλεις και στίς περιφέρειες στο συνολικό επίπεδο (global). Εϊδικότερα: μελετούν έκει τό περιβάλλον σέ διάφορες κλίμακες, πού άνταποκρίνονται καλύτερα στίς άνάγκες τών κατοίκων (σχετικά μέ τούς πόρους, τίς άνάγκες γιά χώρο, τίς μεταφορές, τό κλίμα, τόν τρόπο ζωής, τήν τοποθέτηση και σχέση τών οικοδομικών όγκων, κλπ.).

Στό CRU εργάζονται έρευνητές μέ διάφορες ειδικότητες. Τό CRU άναθετει έρευνες και σέ ιδιώτες μελετητές. Έχει ακόμη ενδιαφέρουσα βιβλιο-

5. Centre de Recherche d' Urbanisme (CRU)
4. Av. du Recteur Poincaré, 75782 Paris
Γνωρίζοντες τό θέμα: J. P. Muret και M. Tilmont.

θήκη καί μεγάλη συγγραφική δραστηριότητα. Ὁργανώνει μεταπτυχιακοὺς κύκλους μαθημάτων διδακτορικοῦ ἐπιπέδου καί ἀπλά σεμινάρια. Ὅλες αὐτές οἱ δραστηριότητες τυπώνονται σέ ἐκθέσεις ὅπως οἱ ἀκόλουθες:

- a) Habitat ancien: Δίδεται μιά γενική εἰκόνα μελετῶν ἐξυγιάνσεως οἰκισμῶν ἀπό οικονομική, τεχνική, αἰσθητική καί κοινωνική σκοπιά. Περιγράφεται ἡ πολιτική ἐξυγιάνσεως οἰκισμῶν στήν Ἀγγλία, ἡ ἐξυγιάνση τοῦ Μονάχου, τοῦ Montauban καί τοῦ κέντρου τῆς Toulouse.
- b) Espaces ouverts: Ἐδῶ ἀναπτύσσονται ἡ σημασία τῶν ἐλευθέρων χώρων γιά τή ζωὴ τῆς γαλλικῆς πόλεως, ὁ σχεδιασμός καί προγραμματισμός ἀναπτύξεως, ἡ ὀργάνωση καί ἡ διοίκηση. Οἱ πλευρές πού μελετῶνται εἶναι: τὸ μέγεθος τοῦ χώρου, ἡ τεχνική, οἱ κοινωνικὲς καί οικονομικὲς συνθήκες καί οἱ ἀξιόλογες χαρακτηριστικὲς αἰσθητικὲς παρατηρήσεις.
- γ) Les nuisances et la ville. Σ' αὐτὴ τὴν ἔκθεση μελετᾶται τὸ «πῶς» μπορεῖ νά γίνει ἡ πόλη πῶ φιλικὴ πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ἡ μολυσμένη ἀτμόσφαιρα καί οἱ καταστροφές ἐξετάζονται ἀπὸ οἰκολογική καί οικονομική πλευρὰ καθὼς καί ἡ σημασία τους γιά τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς. Στὴν ἐξέταση τῆς στρατηγικῆς γιά τὴν πολεοδομικὴ ἀνάπτυξη χρησιμοποιοῦνται σάν παραδείγματα ἡ Marne-la-Vallée καί τὸ Vandœuvre.
- δ) Στὴν ἔκδοση *L'ambiance urbaine* δίδονται παραδείγματα καί περιγράφονται τὰ στοιχεῖα πού συμβάλλουν στὴ δημιουργία μιᾶς συγκεκριμένης αἰσθητικῆς ἀτμόσφαιρας στὸ οἰκιστικὸ περιβάλλον.

2. Institut d'Urbanisme de Paris⁶ (Créteil), κρατικὸ ἴδρυμα πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου. Ἐπὶ τὸ 1974 μετεκπαιδεύει ἀρχιτέκτονες, πολιτικούς μηχανικούς, γεωγράφους, κοινωνιολόγους καί οικονομολόγους σέ πολεοδομῶν (φυσικοὺς σχεδιαστὲς γιά τὴν ἀνάπτυξη καί ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας). Τελευταία προφθεῖ τὴν ἔρευνα σέ πέντε κυρίως τομεῖς ἐνδιαφέροντος: α) Τὸ πρόβλημα τῶν μεταφορῶν στὴν ἀναπτυξιακὴ πορεία τοῦ τρίτου κόσμου. β) Παρατηρήσεις οικονομικῆς ὕψης γιά τὴς CBD περιοχῆς (περιοχῆς κέντρων πόλεων) καθὼς καί γιά τὰ κέντρα γραφείων καί ἐμπορίου. γ) Ἀνάλυση γιὰ τὴν ἄνοδο τῶν τιμῶν τῆς γῆς στὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα. δ) Νομικὰ πλαίσια γιά τὴν πολεοδομία καί γενικά τὴν οἰκιστικὴ ἀνάπτυξη. ε) Ποιότητα τῆς ζωῆς στὶς νέες πόλεις καί σέ μεγάλες περιοχῆς ἐξυγιάνσεως.

3. Centre International de Recherche sur Envi-

6. Institut d'Urbanisme de Paris (Créteil)
Avenue du Général de Gaulle, 94010 Créteil
Γνωρίζοντες τὸ θέμα: Claud Chaline.

ronnement et le Développement.⁷ Τὸ κέντρο αὐτὸ ἀσχολεῖται μὲ μιά ἐνδιαφέρουσα ἔρευνα μὲ τίτλο «Ecodéveloppement» (οἰκολογικὴ ἀνάπτυξη). Ἀντικείμενο τῆς ἔρευνας αὐτῆς εἶναι οἱ ἐννοιες πού ὑποστήριξε ὁ Maurice Strong στὰ Ἠνωμένα Ἐθνὰ τὸ 1975.

Ministère de l'Equipement et de l'Aménagement du Territoire, Direction de l'Aménagement Foncier et de l'Urbanisme.⁸ Ἐδῶ γίνεται ἡ ἐργασία: «Assistance architecturale». Σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ ἐντόπιση καί διατήρηση τῶν τοπικῶν παραδόσεων. Ἡ ἔρευνα χρηματοδοτεῖται ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο ἀπὸ ὅπου δίδονται καί οἱ κατευθύνσεις. Ἡ ἔρευνα μεθοδεύτηκε μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: Σέ κάθε ἕνα ἀπὸ τὰ 95 ἀντίστοιχα τμήματα τῶν νομῶν τῆς Γαλλίας, γίνεται ἐρευνητικὴ ἐργασία γιά τὴν διατύπωση συμβουλῶν καί ὑποδείξεων γιά τὴν τόνωση τῆς τοπικῆς παραδόσεως στοὺς οἰκισμοὺς. Συλλέγονται καί μελετῶνται χαρακτηριστικὰ ἀρχιτεκτονικὰ καί κατασκευαστικὰ στοιχεῖα, ὕλικά καί τρόποι κατασκευῆς, ἡ θέση τῶν οἰκοδομημάτων καί ἡ σχέση τους στὸ χώρο, ἡ προσαρμογὴ στὸ τοπίο, στὸ ἔδαφος καί στὴ θλάση. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ περιβάλλον πού ἔχει ἐξετασθεῖ ἀπὸ ὅλες αὐτές τὶς πλευρῆς, ἐνδιαφέρει ὁ παραδοσιακὸς τρόπος ζωῆς. Γι' αὐτὸ προσπαθοῦν νά περιγράψουν τὶς παραδοσιακὲς δραστηριότητες καί πρὸ παντὸς τὴς ἀσασχολήσεις τοῦ ἐλευθέρου χρόνου πού ἀκολουθοῦν τοὺς ἀγραφους νόμους. Τὸ σημαντικό εἶναι ὅτι γίνεται προσπάθεια νά βρεθεῖ ἡ σχέση τῶν στοιχείων μὲ τὶς δραστηριότητες.

Σ' ὅλα τὰ τμήματα τῶν νομῶν, ἐργάζονται σέ αὐτὴ τὴν ἔρευνα ἀρχιτέκτονες, ὑπάλληλοι τοῦ κράτους, πού εἶναι στὴ διάθεση τῶν κατοίκων καί συνεργάζονται μαζί τους: εἶναι ἐπίσης καί στὴ διάθεση τῶν τοπικῶν ὑπηρεσιῶν γι' αὐτὰ τὰ θέματα. Στὸ τέλος τοῦ 1976 ὑπερέβαιναν τοὺς 230.

Π α ρ α τ ῆ ρ ῆ σ η

Ἐπὶ τῆς ἔρευνας αὐτῆς, ἀλλὰ ὑπάρχουν καί αὐτοὶ πού τὴν κριτικάρουν. Οἱ πρῶτοι πιστεύουν ὅτι εἶναι μιά καλὴ ἀρχὴ ἐπαφῆς τῶν ἀρχιτεκτόνων μὲ τοὺς χρήστες, πού ἔτσι ἀπελευθερώνουν τὸν ἑαυτὸς ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴ ἐπαγγελματικὴ εὐπείθεια ἢ τοὺς μεμονωμένους (παραγγέλτες) πελάτες. Πιστεύουν πὼς εἶναι ἕνας τρόπος νά μπορέσουν

7. Centre International de Recherche sur l'Environnement et le Développement
54, Boulevard Raspail, 75270 Paris
Γνωρίζοντες τὸ θέμα: Ignacy Jachs.

8. Ministère de l'Equipement et de l'Aménagement du Territoire
Direction de l'Aménagement Foncier et de l'Urbanisme
2, Avenue du Parc de Passy, 75016 Paris
Γνωρίζοντες τὸ θέμα: M. Orain

οί αρχιτέκτονες νά χρησιμοποιήσουν τίσ γνώσεις τους σέ κατ' εϋθειαν καί συνεχή επαφή μέ τόν κόσμο. Οί αντίθετοι υποστηρίζουν ότι αυτή ή εξέλιξη θά δεσμεύσει τόν ιδιότη αρχιτέκτονα στή δημιουργική του φαντασία, καί ταυτοχρόνως θά δημιουργηθεί ένας άνορθόδοξος συναγωνισμός.

Από τή δουλειά πού έχει γίνει ως τώρα φαίνεται καθαρά ότι οί τοπικές αυτές αναλύσεις τών στοιχείων καί τών παραδόσεων του τρόπου ζωής, δίνουν αξιόλογο υπόβαθρο γιά τό σχεδιασμό νέων πόλεων, τήν εξυγίανση καί ανάπτυξη τών παλαιών καί γενικά τήν οικιστική ανάπτυξη. Έπίσης προάγει ή αίσθηση τής συντατίσεως τών κατοίκων μέ τό περιβάλλον τους καί ή διάθεσή τους γιά συμμετοχή στήν ανάπτυξη καί τό σχεδιασμό. Έγινε επίσης φανερό ότι, όπωσδήποτε, ή γνώση του περιβάλλοντος, ή σημασία του καί ή επίδρασή του στίς ανθρώπινες σχέσεις είναι όχι μόνο χρήσιμο αλλά καί αναγκαίο νά αναλυθεί ώστε νά χρησιμεύσει στήν μακροχρόνια εξέλιξη.

Ίταλία

Έρευνα καί πράξη στό τοπικό επίπεδο.

Bologna: ή ανάπτυξη της καί ή εξυγίανση του «ιστορικού κέντρου» της.⁹ Η εργασία στή Bologna έχει χαρακτηριστεί γενικά σάν μιά πολύ καλή εργασία σέ ένα παλιό πολιτιστικό περιβάλλον. Είναι ένα ζύγισμα κοινωνικών στόχων μέ τεχνική καί οικιστική γνώση καί τέχνη ύψηλης ποιότητος.

Ένας τυχαίος επισκέπτης δέν είναι εύκολο νά καταλάβει πώς μιά πόλη, σέ μιά εποχή πού τά αστικά κέντρα συναγωνίζονται σκληρά γιά νά προσελκύσουν νέες βιομηχανικές εγκαταστάσεις, άποκρούει πολλές τέτοιες ευκαιρίες καί αποφασίζει νά διαφοροποιήσει τήν ανάπτυξη της.

Η Bologna είναι τό μοναδικό παράδειγμα στήν Ευρώπη πού θέτει έρωτηματικά στόν τρόπο τής αποτελεσματικής άνασώσεως καί αναπτύξεως πού υιοθέτησε τά άλλα αστικά κέντρα στή δεκαετία του 1960 καί έν μέρει του 1970. Αντίθετα έδώ εξέτάστηκαν διαλεκτικά τά δικά της προβλήματα μέ τούς δικούς της κατοίκους, καί οί λύσεις πού δόθηκαν έγιναν πράξη.

Η ανάπτυξη τής πόλεως δέν αντιμετώπίζεται μεμονωμένη αλλά σάν ένα περιφερειακό πρόβλημα, καί ή εξυγίανση του ιστορικού κέντρου δέν αντιμετώπίζεται σάν ένα πρόβλημα λειτουργικό καί συνθετικό μόνο (στρουκτούρας) αλλά σάν ένα πρόβλημα πού ή λύση του θά πρέπει νά ίκανοποιεί τούς όρους τής καθημερινής ζωής τών κα-

τοίκων καί τών δραστηριοτήτων τους. Ύκόμη καί οί αρχιτέκτονες τής Bologna είναι συντηρητικοί καί σκεπτικοί στίς προσωπικές τους προτάσεις γιά ριζικές αλλαγές μέ μεγάλη φαντασία.

Η εργασία γίνεται μέ μιά κοινή πολιτική (policy) πολεοδομίας καί οικιστικής ανάπτυξεως, πού βασίζεται στίς τοπικές λειτουργίες καί παράδοσεις σέ άμεση συνεργασία μέ τούς κατοίκους κάθε γειτονιάς. Είναι μιά συνεχής διαδικασία καί μιά πειραματική εργασία πού έχει σάν άρχή τήν ανανέωση καί τήν αλλαγή στά πλαίσια ένός συλλογικού στόχου γιά τήν πόλη καί τό σύνολο.

Η Bologna, όπως καί οί περισσότερες ευρωπαϊκές πόλεις, είχε μιά σημαντική ανάπτυξη τήν δεκαετία του 1960-1970, καί ό διπλοασματός τών κατοίκων της είχε προβλεφθεί από τήν πόλη. Νέα όργανωμένα οικιστικά σύνολα είχαν γίνει παράλληλα μέ τίσ νέες βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Σύντομα προέκυψε ή ανάγκη του διπλοασματός του ιστορικού κέντρου. Τό 1964 ανετέθη στό γνωστό Kenzo Tange ή μελέτη του αναπτυξιακού σχεδίου πού θά μπορούσε νά πραγματοποιήσει τήν επέκτασή αυτή. Ο Tange έκανε ένα πολύ όμορφο σχέδιο, όπου όμως τό ιστορικό κέντρο θά εξαφανιζόταν καί ή πόλη θά μπορούσε νά αναπτυχθεί δυναμικά καί σύγχρονα. Τόν ίδιο καιρό έγινε ένας χωρισμός τής πόλεως σέ γειτονίες, τόσο διοικητικά όσο καί όργανικά. Αυτή ή όργάνωση είχε σάν αποτέλεσμα νά συνδεθούν οί εκλεγμένοι στίς δημοτικές εκλογές μέ τή γειτονιά, καί σιγά-σιγά δημιουργήθηκαν συμβούλια γειτονιάς μέ δικαίωμα άποφάσεως στό τοπικό τους επίπεδο-επίπεδο γειτονιάς.

Έτσι αναπτύχθηκε ένας διάλογος άνάμεσα στούς εκλεγμένους καί τούς κατοίκους. Η συζήτηση στρεφόταν γύρω από τά τοπικά προβλήματα πού βεβαίως επηρέαζαν καί τήν πολεοδομική ανάπτυξη καί οικοδόμηση. Αυτές οί άπόψεις διοχετεύονταν στό δημοτικό συμβούλιο γιά άπόφαση.

Η συζήτηση γιά τήν ανάπτυξη τής περιφέρειας άναγταν στή σχέση καί τήν εξάρτηση τής πόλεως από τήν υπόλοιπη περιοχή της. Αυτή ή σχέση εξαρτήσεως άναφερόταν στόν τρόπο τής διαμορφώσεως τής κατοικίας καί του φυσικού περιβάλλοντος, στήν παραγωγή καί κατανάλωση γενικότερα καί ειδικότερα τών υπών προϊόντων διατροφής. Μέ μιά σωστή όργάνωση καί τίσ αντίστοιχες επενδύσεις στήν περιφερειακή (περιστική) γεωργία, πρό παντός τών όπωροκηπευτικών (σέ μορφή συνεταιριστικών ένώσεων), πέτυχαν μεταξύ άλλων τήν άποφυγή τής αστικοποίησης του πληθυσμού μέσα στήν περιφέρεια. Αυτό ίσχυσε άκόμη καί στούς μικρότερους οικισμούς πού βρίσκονται στήν άμεση επίδραση τής Bologna.

Όλόκληρη ή Bologna είναι χωρισμένη σέ 18 γειτονίες πού διοικούνται από συμβούλους εκλεγ-

9. Bologna Ufficio PEEP, Piazza Maggiore 6, Bologna Γνωρίζοντας τό θέμα: Pier Luigi Cervellati (Assessore all' edilizia pubblica).

μένους μεταξύ τῶν κατοικῶν κάθε γειτονιάς. Οἱ σύμβουλοι αὐτοί εἶναι μέλη τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ὥστε οἱ τοπικές ἀποφάσεις γιά τίς ἀνάγκες καί τίς ἐπιθυμίες (στόχος) τῆς κάθε γειτονιάς νά φθάνουν στό δημοτικό συμβούλιο. Οἱ σύμβουλοι τῆς γειτονιάς εἶναι ἐπίσης μέλη καί τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν, ὅπως π.χ. ἐπιτροπή τῶν σχολείων, ἐπιτροπή κυκλοφορίας, κλπ. Ἡ συμμετοχή καί ἡ ἐπιρροή ἀρχίζει ἀπό τή μικροκλίμακα τοῦ τοπικοῦ ἐπιπέδου καί φθάνει στό δημοτικό συμβούλιο.

Τό παλιό ἱστορικό κέντρο εἶναι χωρισμένο σέ 4 γειτονιές (συνοικίες). Σ' αὐτές τό καλοκαίρι τοῦ 1976 εἶχαν ἀνανεωθεί καί ἐκσυγχρονισθεῖ 700 δωμάτια. Ἡ ἐργασία προχωρεῖ σχετικά ἀργά ἀλλά μέ πολύ μεγάλη προσοχή καί ἐνδιαφέρον. Τό πληθυσμιακό μέγεθος τῆς πόλεως ἔχει ἀποτελεσματικά διατηρηθεῖ γύρω στούς 500.000 κατοίκους τά τελευταῖα 10 χρόνια. Εἶναι ἕνα μοναδικό ζωντανό παράδειγμα πολυεσοδικοῦ καί ἀναπτυξιακοῦ προγραμματισμοῦ βασισμένο σέ πολιτική (policy) καί ἰδεολογία.

Τά χρήματα προέρχονται στή μεγάλη τους πλειοψηφία ἀπό τό κράτος, δηλαδή, ἀπό τήν κεντρική διοίκηση στή Ρώμη.

Ἑλλάδα

Προσπάθεια εἰσαγωγῆς τῶν βασικῶν ἐννοιῶν στήν ἐκπαίδευση.

Μιά σωστή καί ἀξιόλογη προσπάθεια γίνεται αὐτό τόν καιρό ἀπό τή Γραμματεία τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος τοῦ Ὑπουργεῖου Συντονισμοῦ, γιά τήν εἰσαγωγή βασικῶν γνώσεων γιά τό περιβάλλον καί τή δημιουργία ἀντιστοιχῶν θέσεων στούς μαθητές καί τούς δασκάλους στά σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Πρόκειται γιά ἕνα πρόγραμμα πού ὀνομάστηκε «Περιβαλλοντική Ἐκπαίδευση». Θά προταθεῖ στό Ὑπουργεῖο Παιδείας (ΚΕΜΕ, κέντρο ἐκπαιδευτικῶν μελετῶν καί ἐπιμορφώσεων) γιά νά εἰσαχθεῖ στή διδασκαλία τοῦ δημοτικοῦ καί τοῦ λυκείου.

Στό πρόγραμμα αὐτό ἐπιδιώκεται νά βρεθεῖ ἡ διαδίκασια πού ὁδηγεῖ στήν ἀναζήτηση τῶν ἀξιών τοῦ περιβάλλοντος καί νά συγκεκριμενοποιηθοῦν οἱ ἐννοίες πού συμβάλλουν στή δημιουργία σωστῶν θέσεων γι' αὐτό. Δηλαδή, ἡ συνειδητοποίηση τῆς σχέσεως πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τόν πολιτισμό του, τήν παράδοσή του, τό φυσικό του περιβάλλον καί τό οἰκιστικό καί τεχνικό του περιβάλλον.

Μέ τή συνειδητοποίηση αὐτῶν τῶν σχέσεων καί τῶν ἀξιῶν, πιστεύεται ὅτι θά βοηθηθεῖ τό παιδί—καί ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος—στό νά καταλαβαίνει καί νά ἀξιολογεῖ τό περιβάλλον πού ζεῖ

συνειδητοποιώντας τίς σχέσεις του μ' αὐτό. Μέ τίς γνώσεις αὐτές πιστεύεται ἐπίσης ὅτι θά μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νά πάρει συγκεκριμένες θέσεις καί νά δραστηριοποιηθεῖ γιά τή διατήρηση, τήν ἐξέλιξη καί τή βελτίωση τοῦ περιβάλλοντός του.

Ἡ διδασκαλία προτείνεται νά γίνεται ὄχι σάν χωριστό μάθημα, ἀλλά ἐνσωματωμένη στά ἀναλυτικά προγράμματα καί στά βοηθήματα τῶν διδασκάλων. Προτείνεται ἐπίσης τό μάθημα νά γίνεται μέ περιπάτους, ὅπου οἱ διδάσκοντες τά παιδιά τί εἶναι τό περιβάλλον, πῶς αἰσθάνονται σ' αὐτό, πῶς πρέπει νά τό ἀξιολογοῦν καί πῶς μπορεῖ αὐτό νά καλλιερευθεῖ.

Εἶναι ἡ ἀρχή μιᾶς ἀπαραίτητης προσπάθειας, πού θά βοηθήσει τή γνώση τοῦ ἀνθρώπου γιά τό πού καί πῶς βρίσκεται καί ζεῖ. Θά ἀναπτύξει ἐπίσης τό αἶσθημα τῆς σχέσεως καί τῆς ἐξαρτήσεως πού ἔχει καί πού πρέπει νά ἔχει ὁ ἄνθρωπος μέ τό φυσικό, τό τεχνικό καί τό ἀνθρώπινο περιβάλλον του, δηλαδή, μέ τόν τόπο του καί τήν ἐξέλιξή του.

Συγκρίνοντας τά παραδείγματα ἐργασίας ἀπό τήν Εὐρώπη, πού περιγράφηκαν στό κείμενο αὐτό, μέ τήν δραστηριότητα στούς τομεῖς αὐτούς στή χώρα μας, ὁ Ἑλληνας εἰδικός πού ἐργάζεται στούς τομεῖς αὐτούς εἶναι φυσικό νά αἰσθάνεται ὅτι δέν ἐργάζεται μέ τόν ἀντίστοιχο, ἀναλυτικά, σωστό τρόπο. Σέ μιά περίοδο πού ἡ ἀνάπτυξη, ἡ ταχύρρυθμη μάλιστα ἀνάπτυξη καί ἡ ἀποκέντρωση (ὑδρροκεφαλισμός Ἀθήνας, πού τόν ἀκολουθεῖ Ἡ Θεσσαλονίκη) εἶναι δύο ἀπό τούς βασικούς στόχους στή χώρα μας, ἡ ὀρθή θέση, «τό πῶς» πού εἶπαμε πῶς πάνω, δέν ἐξετάζεται μέ τήν ἀνάλογη μεθοδικότητα, ἡ τουλάχιστον δέν ἔχει ἐνταχθεῖ σέ μηχανισμούς καί δέν ἔχει ἐκφραστεῖ σέ κανόνες πού νά ἐφαρμόζονται.

Μήπως θά μπορούσαμε νά ἐργασθοῦμε ἀποτελεσματικότερα ἂν σκεφθοῦμε ὅτι, ἀφοῦ τώρα ἀναπτυσσόμαστε, θά ἔπρεπε νά τολμήσουμε τή σωστή ἀντιμετώπιση τῶν θεμάτων αὐτῶν διδασκόμενοι ἀπό τά λάθη τῶν ἄλλων, αὐτῶν πού χρειάζονται πολύ περισσότερα χρήματα καί χρόνο τώρα πλέον γιά νά ἀλλάξουν τά πεπραγμένα καί ταυτοχρόνως νά συνεχίσουν στή νέα γραμμῆ; Ἄν μάλιστα σκεφθεῖ κανεῖς ὅτι δέν θά εἴμαστε οἱ πρωτοπόροι ὅσον ἀφορᾷ τίς μεθοδολογίες καί τά προγράμματα, ἡ ἐνταξί τῆς δουλειᾶς αὐτῆς στά ἑλληνικά δεδομένα εἶναι πολύ πῶς εὐκόλη. Ἄντιθετα, ἂν συνεχίσουμε μέ τή μονοθημένη καί ἐλαττωμένη ἐρευνητική ἀντιμετώπιση τῶν θεμάτων αὐτῶν, πού ἐφαρμόζουμε σήμερα, μεγαλώνουμε τό χάσμα μέ τήν Εὐρώπη. Οἱ περιορισμοί εἶναι συνήθως ὁ χρόνος καί τά χρήματα. Εἶναι ὅμως εἰλικρινεῖς οἱ περιορισμοί αὐτοί; ἢ μήπως καί περισσότερα ὄστωχα τοποθετημένα χρήματα σπαταλοῦμε μονόπλευρα ἐξετασμένα, καί ὁ χρόνος ἐπανορθώσεως τῶν πεπραγμένων θά εἶναι πῶς μεγάλος στό τέλος;

ΠΗΓΕΣ

1. *What Now: Another Development*, 1975. Prepared on the occasion of the seventh Special Session of the United Nations General Assembly.
2. «Rapport från studieressa 1976». Tekniska Högskolan-Stockholm, Samhällsbyggnad/Stadsbyggnad, Prof. Igor Dergalin (Έκθεση από επιστημονικό ταξίδι (1976) του καθηγητή του Igor Dergalin, Πολυτεχνείο Στοκχόλμης).
3. «Arkitektens Roll i Samhället». *Arkitekt dagen*, 1972, του Björn Linn.
4. «Att Överbygga Gabet Mellan Arkitekter och Användare». *Arkitekt tidningen (AT)*, 5. 77, Prof. Igor Dergalin.
5. «London, Paris och Bologna», *Fran Bygghforskningen*, 2. 77, Prof. Igor Dergalin.
6. Ένημερωτικό ταξίδι στην Bologna τό καλοκαίρι του 1976 της Ελένης Δεργκάλην.